

Børges Blue corner

BBC 10. FERIEN ER OVER – OG GODT ER DET!

Så er ferien over, i alle fall den rene *sommerferien*, på godt og vondt. Det er sikkert 15 år siden jeg har hatt mer enn to ukers ferie, og heller ikke i sommer ble det mer enn dette. For meg er to uker mer enn nok til å glemme alt som heter jobb, og i tillegg bli så sløv og lat, i alle fall når det gjelder oppgaver som jobben min stort sett består av, at det er et sant helsike å starte opp igjen. Jeg tør ikke tenke på hvordan det ville ha vært etter for eksempel fire uker eller mer, men det er mulig at det ikke kan bli verre enn etter to uker. I år var det faktisk så fælt å starte opp igjen at jeg begynte å telle over hvor mange år det kan være igjen til jeg er pensjonist, hvis jeg ikke har blitt dødssyk eller på annen måte har avsluttet det hele innen den tid. Jeg tok meg også i å sjekke litt hvordan jeg vil komme ut av det rent økonomisk hvis jeg for eksempel går av når jeg er 62, som ikke er så lenge til. Vi mennesker driver jo med mye rart, som ikke minst ACT-folkene så levende har påpekt, og det finnes rarere ting å ta seg til. Tallene jeg kom fram til fikk meg nokså raskt til å skrinlegge en slik luksus. Tiden da nordmenn flest kunne gå av i 60-årsalderen, og ha 20 år sammenhengende ferie fram til de er ca. 80, går nok mot slutten. Jeg lytter en del til dem som mener at vi rett og slett ikke vil ha råd til å fortsette med det. I tillegg er det jo knapt nødvendig å pensjonere fullt arbeidsføre mennesker, og la dem leve på fellesskapets regning i langt flere år enn det som er rimelig ut fra helse og annet. Dere er jo klar over at det vi betaler inn til pensjon bare dekker noen få års pensjon? Så det er nok bare å brette opp armene, og stå på til et godt stykke opp i 60-årene.

Brådlandsstølen, tre timer opp fra fjorden, et sted jeg har drømt om å gå til i 32 år – vi har alle våre lyster. I år ble det en realitet. Det var godt å ”hallusinere” og høre livet der for 100 år siden.

Spørsmålet er vel om dagens velferdsstat i det hele tatt er bærekraftig. Igjen lytter jeg til dem som mener at de siste tiårenes velferd fort kan vise seg å være temmelig unike i historisk sammenheng. Etter hvert har det rett og slett blitt for mange som trenger ”hjelp”. Det er faktisk dem som mener at den sterke velferdsstaten har skapt mer fattigdom og elendighet

enn den har fjernet. Og hvorfor det? Vel, vi har jo et mer eller mindre atferdsanalytisk begrep som er svært beslektet med hva som kan være ute og gå: Lært hjelpavhengighet. Får vi hjelp, uten å måtte yte noe selv, er jo mange av oss laget slik at vi nokså raskt ender med å bli passive mottakere. Jeg har ikke sett så mye på Lars Monsen, men en gang så jeg at han skulle gå over ei steinrøys sammen med en hund. Hunden sto igjen og klynket, og ville ha hjelp. Monsen sa at det dummeste var å gå tilbake og hjelpe hunden. Det ville bare føre til at den ventet på hjelp i slike situasjoner i fortsettelsen. Mer presist og forståelig kan det knapt sies.

Skal velferden ha en framtid, også i en mer moderat utgave, krever det i alle fall at den oppvoksende slekt blir mennesker med tak i. Sanger som ”Mot i brystet, vett i pannen, stål i ben og armer” og ”Nei, nei, gutt, dette må bli slutt” må på nytt få hedersplassen – slike sanger har neppe vært favoritter blant moderne pedagoger. Etter mitt syn har tendenser innenfor skole og oppdragelse vært til dels mistrøstige de siste tiårene. Men bildet er ikke helsvart. Her i sommer hørte jeg et program på P2 som fikk meg til å spisse ørene. Det skadet ikke at jeg hørte programmet i bilen på vei over skogen fra Odalen. Da er jo sansene ekstra skjerpet, av naturlige grunner. Programmet handlet altså om barneoppdragelse. Jeg fikk ikke med meg navnet på den som ble intervjuet, men det var ei dame med bein i nasen. Hun sa faktisk rett ut at barn som ikke blir stilt krav til, og som ikke må yte noe, blir *puddinger*. Barn tåler mer enn vi tror! Hun gikk også imot den evinnelige forestillingen om at barn skal forklares og *forstå* alt. Veldig mange gode leveregler, og noe så enkelt som grunnleggende hensyn og høflighet, er umulige for mindre barn å forstå på et verbalt, intellektuelt plan. Imidlertid er det enkelt å lære barn selve atferden. Så får heller forståelsen komme etter hvert. Dette er jo stikk motsatt av mye av det som skjer i dag, der mange fokuserer på *forståelsen* til det er for sent å lære selve *atferden*. Det har vel aldri vært mer snakk med barn og unge om empati enn det er i dag, og heller aldri mer mobbing. Selv visste jeg vel ikke hva *ordet* empati betydde før jeg var 20 – jeg hørte det i alle fall aldri på skolen. Det ble imidlertid krevd at vi skulle *vis* det. Språket er et overvurdert redskap, som kjent. De gamle pedagogene skjønnte det. I den forbindelse leste jeg en gang om en ung mann som prøvde seg som lærervikar på 1920-tallet, nærmere bestemt språkprofessoren Olav T. Beito fra Øystre Slidre. I en slags selvbiografi skrev han at han ikke hadde hatt så mye erfaring med barn, men at han hadde håndtert mange viltre unghester. Dette mente han at han hadde god nytte av som lærervikar! Jeg må også sitere en lærer som jeg hadde mot slutten av barneskolen. Han mente nok at vi hadde vært usømmelige, for da vi kom inn til neste time, sto det på tavlen: ”Den som inkje gjer etter eige skjønn og personleg ansvar, den vert berre eit pølseskinn. Hugs på det.” Så sant som det er sagt, og det bør umiddelbart inn som pensum på lærerhøgskolene.

Vilter unghest. Fire år gamle Lady Blue (e. Isorsk og Svava) i fint driv på Forus travbane i 1976.

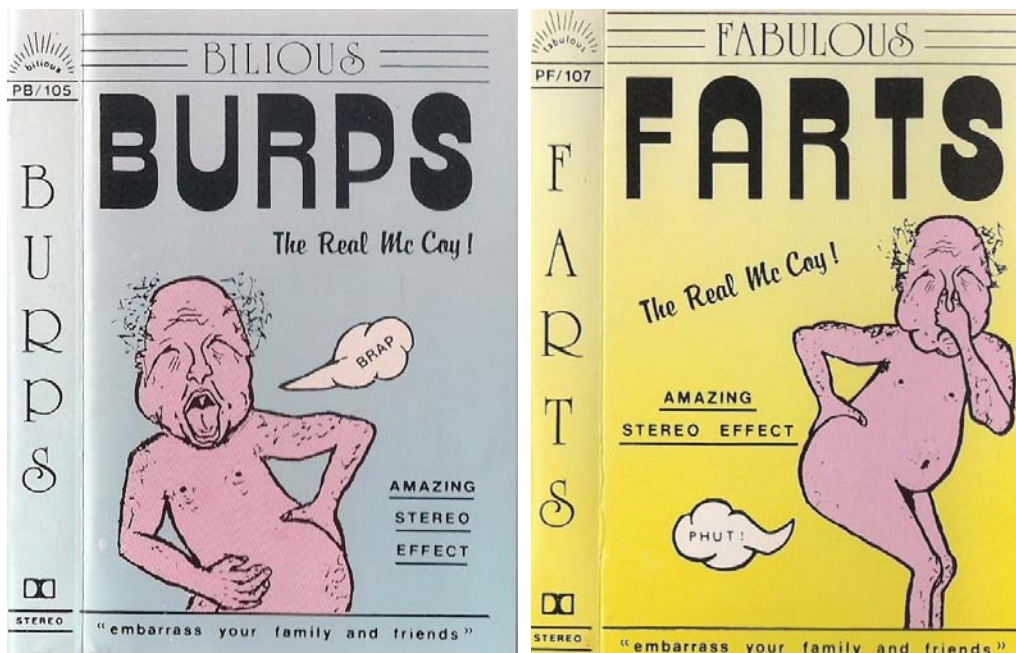
I sommer fikk jeg også en påminnelse om hva barn er gode for. Jeg og min datter skulle gå på Skaget, et 1686 meter høyt fjell nord i Valdres, like sør for Jotunheimen. La meg få reklamere litt: Fra Skaget er det utsikt til Jotunheimen, Rondane, Dovre, Hallingskarvet, Hardangerjøkulen, Gaustatoppen og Rendalsølen, for å nevne det grøvste. Den 19 år gamle unge damen er langt fra noe fysisk vrak, og denne gangen ville hun ta i litt, og sette ny ”personlig rekord”. Jeg minnet henne om at hun brukte 62 minutter da hun første gang, fem år gammel, gikk til toppen. Vi gikk vel stort sett det vi kunne, men frøkna ble nok litt lang i maska da vi kom til topps, og klokken viste at vi hadde brukt 57 minutter. Fem minutter framgang på 14 år er ikke mye, men viser vel hvor ivrige barn kan være, under de rette forhold. Da hun var liten, var det nok heller ikke utsikten som lokket. Derimot var det nok veldig om å gjøre å hode tritt med to eldre brødre. Noen motivasjonelle forhold er jo alltid ute og går, og som regel er det ikke så vanskelig å finne noen å spille på når vi har med barn å gjøre. Ellers kan jeg anbefale alle som er glad i flott utsikt å ta en tur på Skaget. Bedre ”betalt” for en times gåing er det vanskelig å få.

Undertegnede står i solnedgangen og beundrer utsikten fra Skaget mot Jotunheimen, om enn med en bister mine.

For å vende tilbake til problematisering av feriebegrepet, er vel ferie på en måte å senke seg ned på et litt lavere og mer primitivt nivå, eller å regrediere litt, som det heter i psykoanalysen. Vi blir litt uansvarlige, og lever et liv som vi ikke kan leve ellers i året, i alle fall ikke så lenge om gangen. I den forbindelse har jeg i sommer drevet en del med å lage CD-er av gamle LP-er og kassetter. Her kom jeg over noe som absolutt tilhører det grove og primitive, nærmere bestemt engelsk humor av ikke akkurat adelig merke. I 1986 bestilte jeg nemlig to kassetter gjennom et komibladsom fremdeles kommer ut, og som heter ”Private Eye”. Jada, det var én kassett med raping, som jeg kaller gorpung, og én kassett med fising. På

rapekassetten står det at "Peter Productions wishes to guarantee complete authenticity of the content of this recording. The sound was produced by a dangerous combination of cucumber sandwiches, bicarbonate of soda and the Burping Brothers Lee." På fjertekassetten står den samme innledende garantien, etterfulgt av "We use no oral impersonations, no armpits, no hands or other tricks of the trade. Our sound is produced by the painstaking consumption of copious quantities of lager, curried beans and sultanas. Jeg har altså lagt den over på CD, så jeg kan være behjelpelig hvis noen ønsker å "embarrass family and friends", og skal prøve å dekke etterspørselen så langt jeg klarer. Jeg kan love at det er saftige greier, kanskje litt i saftigste laget. Gjett om barna maste om å få høre kassetten da de var små! Det er heller ikke umulig at vi har kan ha å gjøre med en betydelig forsterker for spesielle klienter. For å gi et bilde av hva det dreier seg om, viser jeg bilde av omslaget på de to kassetten:

Lekker og sexy type? Typisk engelsk pubgjest?

Da jeg fant fram kassetten, irriterte det meg at det var ett av ordene i tittelen på den ene kassetten som jeg ikke forsto, nærmere bestemt "bilious". Det verste var at jeg måtte finne fram en ordbok som forklarer 270000 engelske ord før jeg fant svaret. Da irriterte det meg selvfølgelig ekstra at jeg ikke hadde klart å utlede betydningen – visse prestasjonskrav skal man jo ha – men ikke *biliously* mye. (Se "faktaboks" nedenfor om hva ordet betyr.)

bil·ious (bil/yəs), *adj.* 1. *Physiol., Pathol.* pertaining to bile or to an excess secretion of bile. 2. *Pathol.* suffering from, caused by, or attended by trouble with the bile or liver. 3. peevish; irritable; cranky. 4. extremely unpleasant or distasteful: a long scarf of bright, bilious green. [*< L bīliōs(us)*. See BILE, -OUS] —**bil·ious·ly**, *adv.* —**bil·ious·ness**, *n.*

Da er tittelen på den andre – *fabulous* – enklere. Det må vel rett og slett bety fabelaktig. For sikkerhets skyld har jeg imidlertid lagt inn en "faktaboks" om dette også (se neste side). I dag skal vi jo være så forbaska pedagogiske.

fab-u-lous (fab'yə ləs), *adj.* 1. almost unbelievable; incredible. 2. exceptionally good or unusual; marvelous; superb: *a fabulous bargain; fabulous jewels.* 3. told about in fables; purely imaginary: *the fabulous exploits of Hercules.* 4. known about only through myths or legends. [*L fābulōs(us), equiv. to fābul(a) FABLE + -ōsus -ous*]
 —**fab'u-lous-ly**, *adv.* —**fab'u-lous-ness**, *n.*
 —**Syn.** 1. amazing, astonishing, astounding. 3. fabled, fictitious, invented, fictional. —**Ant.** 1. usual. 3. actual, historical.

Ellers er det ikke til å komme utenom at jeg blir en del bekymret på egne vegne når jeg drar på smilebåndet, og til og med ler høyt, av de nevnte lydene, selv om jeg bedyrer at det bare er i korte stunder jeg henfaller til slike infantile lyster. Psykoanalysen gir også trøst til en sjel med slike morbide tilbøyeligheter, mener jeg å huske fra psykologistudiet. Jeg tror det var Frieda Fromm-Reichmann som lanserte begrepet "regresjon i jeg'ets tjeneste". Med dette mente hun vel noe i retning av at lek og mange former for kunstnerisk utfoldelse på mange måter er både barnslig og primitivt, men at det samtidig kan være svært utviklende og frigjørende, og si noe viktig om hvem vi egentlig er, uten at dere bør trekke for vidtgående konklusjoner ut fra de nevnte opptakene av menneskelige utslipp. Jeg kjenner imidlertid ikke helt hvor hun satte grensene, så det er mulig at hun ville ha syntes at de nevnte kassetene er i drøyeste laget. Dessverre er det for sent å sende en e-post til henne, men hun har vel etterkommere som kan gi svar. Hvis en psykoanalytiker forviller seg inn på våre nettsider, og leser dette, er jeg glad for korrigering og utdypning. Kanskje vi snakker om et tema for et seminar i lokallagets regi?

Frieda Fromm-Reichman (1889–1957)

Ellers nærmer høsten seg, og jeg har begynt å grue meg for vinterturene over skogen mot Odalen (se bilde på neste side). Trøsten får være at lokallaget sikkert går en spennende høst i møte. Etter det jeg skjønner, jobbes det med planer om seminarer, som det nok blir

orientert om etter hvert. Skolenekting har visst vært på tapetet. Boken om skolenekting, av Jan-Ivar Sällman og jeg, kommer i disse dager.

Da gjenstår det bare å ønske alle en fin inngang på høsten. September på sitt beste er en av mine favorittmåned.

23. august 2010

Børge Holden

Eksempel på skummel odalsskog, fotografert tidlig på høsten 2007. Når dette er skummelt, tenk på hvordan det er om vinteren!